

**Rīgas Stradiņa universitāte
Psiholoģijas laboratorija
Testu un aptauju reģistrs**

1. Nosaukums latviešu valodā, autora vārds uzvārds, adaptācijas vai izveides gads:

Morsas krišanas riska līmeņa noteikšanas rīks, Vītiņa, M., 2017

2. Nosaukums oriģinālvalodā (adaptētajam instrumentam), autora vārds uzvārds, izveides gads:

Morse Fall Scale (Jenice Morse)

3. Īss instrumenta vispārīgs raksturojums (ko mēra, cik un kādas skalas un jautājumi, atbilžu sniegšanas forma, atslēga jeb atbilžu interpretācija):

Adaptācijas autores darbā sniegta informācija, ka Morsas krišanas riska līmeņa noteikšanas skalu autors ļauj izmantot bez atlīdzības tikai tādā gadījumā, ja netiek izmainīts instrumenta saturs.

4. Informācija, vai instruments ir brīvi pieejams lietošanai pētniecībā vai arī to atļauts lietot tikai adaptācijas ietvaros veiktajā pētījumā:

Latviskotā versija ir Psiholoģijas laboratorijas rīcībā, mūsu rīcībā ir informācija, ka adaptācijas autore saņēmusi atļauju instrumenta izmantošanai sava darba ietvaros, kā arī adaptācijas autores darbā sniegta informācija, ka Morsas krišanas riska līmeņa noteikšanas skalu autors ļauj izmantot bez atlīdzības tikai tādā gadījumā, ja netiek izmainīts instrumenta saturs. Tādēļ lūdzam vērsties pie oriģināla autora/ -iem ar lūgumu izmantot latviski adaptēto instrumentu sava darba vajadzībām, saskaņojot instrumenta izmantošanas nosacījumus. Rakstiski saņemtā atļauja ir jāiesūta Psiholoģijas laboratorijas testu un aptauju reģistra atbildīgajai kontaktpersonai ([skat. reģistra web](#)). Pēc tam, balstoties uz no oriģināla autora saņemto informāciju un Jūsu iesniegumu, izsniegsim Jums instrumentu.

Lūdzam salīdzināt izsniegto instrumentu ar oriģināla instrumentu, jo anketa iegūta no adaptācijas autores darba un kokrētais instruments ir integrēts kopējā anketā un konkrētajam instrumentam pētījuma anketā var būt pievienoti vēl citi instrumenti un jautājumi, kas, iespējams, neattiecas uz šo instrumentu. Iespējams, var būt veikti citi iespējami pārveidojumi, tāpat iespējama pantu (jautājumu) skaita nesakritība vai neatbilstība, vai jebkuras citas izmaiņas.

5. Īsa pamatinformācija par Jūsu adaptētā vai izveidotā instrumenta rādītājiem (piem. Kronbaha alfas):

Izlase: 53 vīrieši un 47 sievietes vecumā no 35 līdz 85 gadiem.

Instrumenta tulkošana un adaptēšana veikta vadoties pēc Pasaules Veselības organizācijas rekomendācijām pētījuma instrumentu tulkošanā un adaptēšanā. (WHO, 2016)

1. Tulkošana. Instrumenta tulkošanu latviešu valodā veicis neatkarīgs tulks ar pieredzi medicīniska rakstura dokumentu tulkošanā no uzņēmuma *Latvia Translation Agency*. Tulkam sniegti visi nepieciešamie informatīvie materiāli, lai veicinātu pēc iespējas precīzāku instrumenta tulkošanu.

2. Ekspertu grupa. Adaptācijas autore organizēja bilingvālu ekspertu grupu, kuras pārstāvju dzimtā valoda ir latviešu valoda, bet kuri pārvalda arī angļu valodu. Darba grupa sastāvēja no četriem,

ikdienā praktizējošiem veselības aprūpes speciālistiem, kuru darbs ir bijis saistīts arī ar neiroloģisku pacientu ārstēšanu vai aprūpi (fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsti, divi fizioterapeiti un māsa). Darba grupas uzdevums bija iepazīties ar Morse Fall Scale un salīdzināt instrumentu angļu un latviešu valodas versijas; identificēt galvenās atšķirības terminoloģijā (ja tādas pastāv); identificēt jautājumus, kas varētu rasties pielietojot instrumentu latviešu valodā klīniskajā praksē.

Eksperti ar darba uzdevumiem tika iepazīstināti individuāli un lūgti savu viedokli un rekomendācijas izklāstīt rakstiski, brīvā formā. Lai veicinātu ekspertu objektivitāti, eksperti savstarpēji netika iepazīstināti viens ar otru, kā arī netika iepazīstināti ar citu ekspertu viedokļiem. Ekspertiem tika nodrošināti nepieciešamie informatīvie materiāli uzdevumu veikšanai, kā arī iespēja kontaktēties un uzdot jautājumus adaptācijas autorei. Tulks ekspertu grupā netika iesaistīts.

Galvenie ekspertu grupas izteiktie viedokļi un rekomendācijas:

- Latvijā pastāv vairāki validēti instrumenti krišanas riska paredzēšanai ņemot vērā pacienta līdzsvaru un gaitu gados vecākiem pacientiem, taču MFS var tikt pielietots slimnīcas stacionāru pacientiem, vairāk ņemot vērā pacienta iekšējos krišanas risku veicinošos faktoros.
- Dažas frāzes vai termini būtu pārfrāzējami to labskanības dēļ.

3. Atpakaļ tulkošana. Neatkarīgs tulks no *POLYGLOT* tulkošanas aģentūras, kurš nepiedalījās instrumenta tulkošanā latviešu valodā, veica instrumenta tulkošanu no latviešu uz angļu valodu.

4. Instrumenta testēšana. Instrumenta testēšana tika veikta pētījuma ietvaros, veicot 100 novērtējumus ar Morsas krišanas riska līmeņa noteikšanas rīka pirmo versiju latviešu valodā. Pirms testēšanas tika uzlabots instrumenta dizains, lai tas būtu pārskatāms un ērti aizpildāms.

5. Gala versijas izstrādāšana. Adaptācijas autore salīdzināja oriģinālo instrumentu angļu valodā ar instrumenta versiju, kas angļu valodā izstrādāta tulkojot no latviešu valodas. Ņemot vērā atšķirības tulkojumu angliskajās versijās, ekspertu grupas pārstāvju viedokļus un rekomendācijas, izstrādāja gala versiju latviešu valodā.

Informācija sagatavota RSU Psiholoģijas laboratorijā.

Ja Jums rodas jautājumi par šo aprakstu, interesē RSU adaptētie vai izveidotie instrumenti, to pieejamība, izmantošanas iespējas, kā arī rodas jebkuri jautājumi saistībā ar testu un aptauju reģistru, sazinieties ar Psiholoģijas laboratorijas testu un aptauju reģistra atbildīgo kontaktpersonu. Kontaktinformāciju meklējiet reģistra mājas lapā: <https://www.rsu.lv/psihologijas-laboratorija/testu-aptauju-registrs>